

University of Groningen

Repatriation and the best interests of the child

Zevulun, Daniëlle

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2017

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Zevulun, D. (2017). *Repatriation and the best interests of the child: The rearing environment and wellbeing of migrant children after return to Kosovo and Albania*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Nederlandse samenvatting

Summary in Dutch

Achtergrond en doelstelling van het onderzoek

De terugkeer naar het land van herkomst van asielzoekers bij wie een verzoek om een verblijfsvergunning is afgewezen, is een belangrijke beleidsprioriteit van veel Europese gastlanden. Om goed geïnformeerde beslissingen met betrekking tot – specifiek – de *terugkeer van asielzoekerskinderen* te nemen, is kennis nodig over hoe het met kinderen gaat na terugkeer naar hun land van herkomst.

Het doel van dit proefschrift is om inzicht te krijgen in hoe het migranten- en asielzoekerskinderen vergaat na terugkeer in hun land van herkomst, alsmede om risico- en protectieve factoren ten aanzien van de ontwikkeling van teruggekeerde kinderen in kaart te brengen. Met deze kennis kunnen de belangen van kinderen (in lijn met artikel 3 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, IVRK) bij besluitvorming over terugkeer beter afgewogen worden. Daarnaast willen we zicht krijgen op de mogelijkheden die er zijn om migrantenkinderen te ondersteunen bij re-integratie na terugkeer in hun land van herkomst. De data in dit proefschrift zijn verzameld in Kosovo en Albanië, en zijn exemplarisch voor de situatie van kinderen na terugkeer.

Om in kaart te brengen hoe het met kinderen na terugkeer gaat, is het model 'Belang van het kind en voorwaarden voor ontwikkeling' ('Best Interests of the Child Model', het BIC Model) gebruikt, geoperationaliseerd in de 'Best Interests of the Child-Questionnaire' (BIC-Q). Deze vragenlijst meet de kwaliteit van de opvoedingsomgeving aan de hand van 14 opvoedcondities in de familie- en samenlevingscontext waarin een kind opgroeit: 1) adequate verzorging; 2) veilige fysieke directe omgeving; 3) affectief klimaat; 4) ondersteunende flexibele opvoedingsstructuur; 5) adequaat voorbeeldgedrag ouders; 6) interesse; 7) continuïteit in opvoeding en verzorging, toekomstperspectief; 8) veilige fysieke wijdere omgeving; 9) respect; 10) sociaal netwerk; 11) educatie; 12) omgang met leeftijdsgenoten; 13) adequaat voorbeeldgedrag samenleving; 14) stabiliteit in levensomstandigheden, toekomstperspectief. De afzonderlijke beoordelingen worden vervolgens gecombineerd tot een totaalscore voor de *kwaliteit van de opvoedingsomgeving*.

Aangezien de opvoedingssituatie van kinderen mede wordt beïnvloed door de culturele context waarin zij opgroeien, is het mogelijk dat opvoedcondities een andere betekenis hebben of anders gewaardeerd worden in landen van herkomst van migrantenkinderen dan in Westerse landen. Daarnaast kan ook de betekenis van wat beschouwd wordt als een 'goede' of 'slechte' kwaliteit van een opvoedconditie verschillen. Alvorens de BIC-Q (die ontwikkeld werd in

Nederland) te gebruiken in een niet-Westerse context, is het wenselijk de validiteit van het instrument te onderzoeken. Het is in theorie bijvoorbeeld mogelijk dat met de BIC-Q opvoedcondities in kaart worden gebracht, die voor kinderen in Westerse landen relevant zijn, terwijl zij niet of minder relevant zijn in een niet-Westers land. Omgekeerd kan het zo zijn dat bepaalde opvoedcondities in een land van herkomst (zoals Kosovo en Albanië) niet adequaat zijn gerepresenteerd in de huidige 'Westerse' BIC-Q.

Het proefschrift is in twee delen opgebouwd. In het eerste deel rapporteren we over onderzoek naar de inhouds- en constructvaliditeit van de BIC-Q zoals toegepast in de Westelijke Balkan (hoofdstuk 2 en 3). In het tweede deel komt aan bod hoe het teruggekeerde kinderen vergaat na terugkeer: met welke kinderen gaat het goed, welke kinderen vertonen sociaal-emotionele problemen, en welke factoren zijn hierop van invloed? (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 beschrijven we de resultaten van een follow-up studie die inzicht geeft in het welzijn van een aantal van de teruggekeerde kinderen over een langere tijdsperiode, met daarbij ook aandacht voor de vraag hoe zij ondersteund kunnen worden bij hun terugkeer.

Deel I: Validiteit BIC Model en BIC-Q assessment in Westelijke Balkan

Hoofdstuk 2 richt zich op de vraag in hoeverre de opvoedcondities, zoals opgenomen in het BIC Model, dezelfde betekenis hebben en op dezelfde manier geïnterpreteerd worden in de Westelijke Balkan als in de West-Europese context, in casu in Nederland. Door middel van verschillende methoden (een seminar, een expert opinie, en focus groep discussie) en in samenwerking met Kosovaarse professionals is de inhoudsvaliditeit van de BIC-Q en het achterliggende model onderzocht. De resultaten laten zien dat verschillende culturele aspecten de betekenis en interpretatie van de opvoedcondities beïnvloeden, zoals: de rol die de 'extended family' in de opvoeding heeft; de invloed van autoritaire opvoedingspraktijken; de vraag of kinderen op het platteland of in de stad wonen; en de rol die etnische afkomst (Albanees of Roma) speelt. Daarnaast kan de mate van stabiliteit van het land relevant zijn. De veldstudie die we uitvoerden leverde ook nog enkele meer procedurele en onderzoekstechnische factoren op, die de assessment met de BIC-Q in Kosovo en Albanië kunnen beïnvloeden. Mede om deze reden is er extra aandacht geweest voor een grondige training van de Kosovaarse interviewers.

Hoofdstuk 3 richt zich op de vraag of, en zo ja, welke culturele factoren een oordeel met betrekking tot de kwaliteit van de opvoedcondities beïnvloeden wanneer de BIC-Q vanuit een Kosovaars perspectief wordt toegepast, en in hoeverre deze beoordeling verschilt van een oordeel op basis van een Nederlands perspectief. Daarnaast richt dit hoofdstuk zich op de constructvaliditeit van de BIC-Q en is de vraag onderzocht of de vragenlijst een sterke en betrouwbare schaal vormt om de kwaliteit van de opvoedingsomgeving vanuit een lokaal Kosovaars perspectief te meten. Door middel van Cohen's kappa zijn ingevulde BIC-Qs vanuit Kosovaars perspectief vergeleken met BIC-Qs vanuit Nederlands perspectief. De onderzoeksgroep bestond uit 63 gezinnen, die zijn teruggekeerd naar Kosovo en (Noord)Albanië. De resultaten laten zien dat de Kosovaarse en Nederlandse beoordelaars met elkaar overeenkomen voor wat betreft de score van vrijwel alle opvoedcondities, behalve voor de condities 'respect' en 'interesse'. De constructvaliditeit is onderzocht door middel van een Mokken schaal analyse, en laat een sterke en betrouwbare schaal zien ($H=.73$; $Rho=.97$).

Deel II: Opvoedingsomgeving, sociaal-emotioneel welzijn en ondersteuning bij re-integratie van teruggekeerde kinderen

Hoofdstuk 4 richt zich op de vraag wat de kwaliteit van de opvoedingsomgeving is en hoe het sociaal-emotioneel welzijn is van een groep teruggekeerde migranten kinderen in Kosovo en Albanië ($N = 106$). De kwaliteit van de opvoedingsomgeving is voor ieder kind beoordeeld door de Kosovaarse professionals in de BIC-Q, en het sociaal-emotioneel welzijn door middel van de 'Strengths and Difficulties Questionnaire' (SDQ) dat is ingevuld door de kinderen. Door middel van regressie analyses is onderzocht welke factoren het sociaal-emotioneel welzijn na terugkeer voorspellen. De resultaten laten zien dat procedurele kenmerken in het gastland en de etniciteit van het kind de emotionele problemen en problemen met leeftijdsgenoten voorspellen. Deze relatie wordt gemedieerd door de kwaliteit van de opvoedingsomgeving; hoe hoger de kwaliteit van de opvoedingsomgeving, hoe minder sociaal-emotionele problemen een kind ervaart na terugkeer. De meest kwetsbare groep kinderen had geen verblijfsvergunning in het gastland, behoorde tot etnische minderheidsgroep, en betrof oudere adolescenten. De resultaten impliceren dat het welzijn van teruggekeerde kinderen niet alleen afhangt van de situatie na terugkeer, maar tevens van de condities waaronder het kind in het gastland verbleef.

Hoofdstuk 5 richt zich op de vraag hoe het sociaal-emotioneel welzijn van een kwetsbare groep kinderen zich over een langere periode ontwikkelt, en hoe professionals, ouders en kinderen de hulpverlening hebben ervaren, die in een eerder stadium van het onderzoek is geboden. Van de 32 kinderen aan wie hulp was verleend, hebben we 24 kinderen getraceerd en de ouders telefonisch geïnterviewd. Vervolgens hebben we 13 kinderen en hun ouders bezocht voor een aanvullend diepte-interview. In de resultaten hebben we een opsplitsing gemaakt in kinderen die wel en geen problematische uitkomsten lieten zien na een periode van drie jaar. De kinderen met problematische uitkomsten ervoeren verschillende problemen in hun leefomgeving (zoals schooluitval, gering welzijn van ouders, taalproblemen, geïsoleerd leven en geen vrienden). We konden geen aanwijzing vinden dat een verbeterde situatie van het kind gerelateerd was aan de geboden hulpverlening. Op basis van het onderzoek is een aantal aandachtspunten geformuleerd met betrekking tot ondersteuning van kinderen bij de re-integratie na terugkeer in het land van herkomst, zoals de noodzaak voor een systemische benadering van de hulpverlening en het opstellen van een terugkeerplan vooraf aan terugkeer.

Algemene discussie

Hoofdstuk 6 omvat de algemene discussie van de resultaten in dit proefschrift. We vatten de belangrijkste resultaten samen met betrekking tot de validiteit en betrouwbaarheid van een assessment met de BIC-Q in de Westelijke Balkan. Tevens recapituleren we onze bevindingen rond de vraag hoe het teruggekeerde migrantenkinderen vergaat in Kosovo en Albanië en wat de rol van professionele ondersteuning kan zijn bij terugkeer en re-integratie in deze regio. In dit hoofdstuk presenteren we tevens aanbevelingen voor vervolgonderzoek en praktijk. Deze aanbevelingen betreffen onder andere de noodzaak om door gericht onderzoek meer inzicht in de situatie van teruggekeerde asielzoekerskinderen in verschillende landen van herkomst te krijgen. Tevens bevelen we aan dat kinderen die (moeten) terugkeren naar het land van herkomst goed voorbereid worden voorafgaand aan hun terugkeer, waarbij nadrukkelijk rekening wordt gehouden met de mogelijkheden voor ontwikkeling van het kind in de (nieuwe) vervolgsituatie, en besluitvorming terzake in overeenstemming is met artikel 3 van het IVRK.

